

ESTAPIELLA, ESTEPIASA

rena, poc accessible (de 200 a 400 m. més alt que els pobles de la vall, Llavorsí i Escaló), es propagà una pron. més dialectal; generalitzant-la per l'avantatge de distingir, l'una de l'altres dues localitats pròximes.

Tractament semblant, en el derivat diminutiu, nom d'una pda. i veinadet, *Estaronilo* te. Tella (Vall de Tena), Elcock (1.ª R. Top. Pir., 94).

Forat de *L'Estaró*, paratge del Maestrat, te. Alboçàsser (xxviii, 92.6).

En fi, amb la -z- etimològica, sense el rotacisme:

Font d'Estasóns, sota el Turbó, al peu de les Rapes del Port de les Ares, per on es passa de la vall de les Viles del Turbó cap a Bisaurri, i vall de Benasc (xix, 63): és parlar apitxat, que en general distingeix la *ç*, pron. *ø*, de la *s*; no dubto, però, de l'etim. STATIONES, apropiada essent gran lloc de pas de la cabanera dels ramats transhumants, del Pir. cap a la terra baixa, i bon lloc de repòs i abeurada per al bestiar, dalt de forta costa: potser la sonoritat de la -z- etimològica explica que no hi hagi *ø*, majorment sota la infl. de les altres *s* del nom.

Alta vall d'*Astazou* en els Pirineus gascons que baixa d'un gran pic fronterer, damunt Gavarnia, HPyr., 2°55 × 47°40 (Guia Soubiron, mapa Meillon etc.) (bal)de *La 'Stazú* mal segmentat pels alpinistes i cartògrafs.

¹ Prové del ll. VALLATUS part. de VALLARE 'tancar amb una estacada', que substantivat donà el cast. *vallado*, port. *valado* «cercado, seto», oc. ant. *valat* «fossé», gc. *barat* (DECH v, 735). D'aquí també *Vallat*, poble prop d'Onda, ja depenent de Sogorb, i de llengua castellana (biblg. *Lz. Vargas*, c. 1774, i, 2228), escrit *Vallart*, poble de 35 focs moriscos, en el cens de 1609 (Reglà, *An. Un. Val.*, 1964, 108), però deu ser err. de còpia perquè és *Vallat* en Cavanilles (amb diverses dades, i, p. 101) i figura ja en els censos de moriscos des de 1563 amb 14 o 20 focs (Lapeyre, p. 33). Compost «*Valladamal*» a la vall de Cabó, prop del Vilar, doc. sovint en el S. xi? (p. ex. 1091, *BABL* viii, 536) (corr. *-ad(o)mal?*). Un cognom *Valat* (= *Vallat*), sovint en el *Ll. Roig de Prats de Molló*, p. ex. 1642, f° 11, 2.

ESTAPIELLA i ESTEPIASA

Tractem junts aquests dos noms de Ribagorça, perquè creiem que poden tenir un mateix origen. Però aquí ens enfrontem amb un dilema: ¿hem de partir del ll. *stabulum* o bé de l'hispano-llatí *stippa*? El topònim *Estepiasa*, partida de muntanya en el terme de *Castanesa* (pron. *estepiáza*, Terrado 1985), amb terminació que podem explicar pel sufix diminutiu llatí -ELLA, podria continuar una base hispano-llatina STIPPELLA, derivada de STIPPA 'estepa', nom d'una coneguda planta de la família de les cistinies. L'àrea geogràfica d'*estepa* en aquest sentit és estrictament ibero-romànica, ço que fa intuir que tenim ací un vell mot de substrat assumit per la llengua llatina peninsular.

El problema etimològic del nom de la planta *estepa* és molt complex i en tracta acuradament En Coromines en el *DECat* iii, 770-2, s. v. *estepa*, ll.

També va plantejar el 1983 el del nom de lloc ribagorçà, en *TVBoí*, pp. 18, 11. *L'Estapiella*, pron. *la stapiéla*, és un petit barranc que desaigua al riu de Caldes pocs metres més amunt del balneari. Coromines va posar en relació aquest nom amb *Copiello*, nom de la ribereta que baixa dels Estanyets, a la Vall de Boí, suggerint l'ètimon *Cobil-biello* 'pletiu vell'. Paral·lelament, proposava per a *Estapiella* l'etimologia STABULA VETULA > **Establabiella* que, amb haplologia, acabaria en *Estapiella* (cf. Coromines, *Top. Boí*, p. 11).

A la vista de *L'Estepiasa* de Castanesa ens preguntem si no hem de revisar aquesta explicació. Si *Comiasa* (a Castanesa) prové de CUMBÈLLA i *Fontanyasa* (a Cornudella) de FONTANÈLLA, no és rebutjable proposar per a *L'Estepiasa* un STIPPÈLLA. I la mateixa base podria servir per a *L'Estapiella*, solament que aquí no s'hauria produït el pas -LL- > (z) ni la diftongació hauria assolit el grau -ia-, més propi de la zona situada a ponent del Noguera Ribagorçana. L'àrea d'antiga diftongació en toponímia s'estén més a llevant de la Vall de Boí: agafa la Vall de Cabdella, on hi ha els estanys de *Castieso* i *Cubieso* (pron. *kastiézo*, *kubiézo*, segons Terrado 1992) i arriba fins a València d'Àneu, on hem recollit l'orònim *Sierralta*. És clar que, en *Estapiella*, l'a pretònica sembla donar suport a la proposta de Coromines, perquè si bé tota vocal inaccentuada és propensa a canviar de timbre, en aquest cas esperaríem que l'influx de la *i* subsegüent tanqués l'articulació o almenys evités la seva apertura.

D'altra banda, hi ha proves freqüents de la evolució *gi* o *kj* > *gl*, *kl* (*Tosklázas* < *Tosquiellas* a Bonansa etc.); *sekja* > *segla* > *segla* (cf. art. *Llevata*) i de *pi* > *pl*, *DECat* vii, 830, que facilitaven el pas de *Cob(il)bielo*, *Establabiélo* a -*piélo*, -*piélo* obeint a l'evolució *bi* > *pi* i *gl* > *kj*. Aleshores un català **Establilla* podria explicar el topònim boinès, sense haver de recórrer a l'antiga diftongació. El dilema entre les dues explicacions queda per tant en l'aire, fins que no tinguem dades documentals o nous arguments que ens permetin decantar-nos cap a un cantó o cap a l'altre.

⁴⁵ X. T.

[El conjunt dels dos NLL assegura que és més fàcil la derivació des d'*estepa* nom de planta, sobretot per al primer, on no tenim la reducció de *Copiello* < *Cobilbiello*. Deixant a part aquest, sembla que té raó En Terrado en decantar-se cap a la derivació fitonímica. Resta, però, un punt ben poc versemblant. ¿Perquè un diminutiu del nom d'una planteta (ja petita en si) per designar tota una partida de muntanya? —dues partides. Sembla que la solució és que no serà diminutiu de planta sinó el col·lectiu (diminutiu) STIPPETULA 'estepar' (o 'petit estepar'). El resultat fonètic de -ET(U)LA > -ECLA → ÈLLA és el mateix, ajudant-hi el timbre *ɛ* del sufix català (per als col·lectius en -ETÜLUM, veg. s. v. *Llorell*, *Espinalbell*, supra, i l'art. *berbei* del *DECat*) J. C.]